

Protokoll Bispemøtet

Voksenåsen, Oslo 14.-18. oktober 2013

Til stede:

Helga Haugland Byfuglien, <i>preses</i>	Nidaros
Tor B. Jørgensen, <i>visepreses</i>	Sør-Hålogaland
Ole Chr. M. Kvarme	Oslo
Per Oskar Kjølås	Nord-Hålogaland
Laila Riksaasen Dahl	Tunsberg
Solveig Fiske	Hamar
Ingeborg Midttømme	Møre
Tor Singsaas	Nidaros
Halvor Nordhaug	Bjørgvin
Erling J. Pettersen	Stavanger
Atle Sommerfeldt	Borg
Stein Reinertsen	Agder og Telemark

Til stede fra sekretariatet:

Christofer Solbakken	<i>Generalsekretær</i>
Øyvind Rise	<i>Seniorrådgiver</i>
Inge Westly	<i>Seniorrådgiver</i>

Gjester:

Professor Harald Hegstad, Menighetsfakultetet	Sak BM 16/13
Professor Jan-Olav Henriksen, Menighetsfakultetet	Sak BM 16/13
Direktør Jens-Petter Johnsen, Kirkerådet	Sak BM 17/13
Domproster og domkantorer	Sak BM 27/13

Saksliste**Saksnr. Sakstittel**

- 15/13 Orienteringssaker
- 16/13 Uttalelse: Ekteskapet i et evangelisk-luthersk perspektiv
- 17/13 Kirkeordning
- 18/13 Kompetanseutvikling i presteskapet
- 19/13 Prostetjenesten
- 20/13 Høring - tjenestebolig- og bopliktordningen for prestene
- 21/13 Avtale mellom Den norske kirke og teologiske fakulteter
- 22/13 Tilsyn med Feltprestkorpset
- 23/13 Bruk av korkåpe for proster
- 24/13 Sted for vigsel
- 25/13 Liturgisaker fra Kirkerådet
- 26/13 Endring i statuttene for Dronning Mauds Minne Høgskolen
- 27/13 Kontaktmøter
- 28/13 Klimauttalelse - Vis ansvar for jorden og verdens fattige
- 28/13 Søndagsåpne butikker

BM 15/13 Orienteringssaker

1. Bispemøtets arbeidsform – sekretariatets oppgave og funksjon
2. Kontinuitet og rekruttering i bispetjenesten
3. Fra arbeidet i STVTP
4. Utenlandske prester i Norge
5. Åndelig veiledning
6. Orientering om Utlendingsnemda
7. Regjeringsplattformen til den nye regjeringen
8. RLE og KRLE i skolen
9. Sjømannskirken 150 år
10. Innføringsprogrammet – brev til biskopene og bispedømmerådene
11. REU-konferansen 2013
12. Uttalelse fra Ungdommens kirkemøte om samliv
13. Statsbudsjettet 2014 - mål og resultatindikatorer
14. Gudstjenestebok II
15. Brev fra Norges Kristne råd om opprettelse av et økumenisk råd for overgrepssaker
16. Middeltalderkirkene
17. Arbeid med redusering av energibruk i kirkebyggene

BM-15/13 Vedtak:

Sakene ble tatt til orientering.

BM 16/13 Uttalelse: Ekteskapet i et evangelisk-luthersk perspektiv

Ekteskapet i et evangelisk-luthersk perspektiv**1 Innledning**

Den nye ekteskapsloven, som ble innført i Norge med virkning fra 1. januar 2009, gir adgang for homofile og lesbiske til å inngå ekteskap. Loven fastslår samtidig at Kirkemøtet må fastsette liturgi for likekjønnet ekteskapsinngåelse for at prester skal kunne forrette ved slik ekteskapsinngåelse. Spørsmålet er derfor om Kirkemøtet vil fastsette slik liturgi. Som et ledd i sin saksbehandling har Kirkerådet bedt Bispemøtet om en helhetlig og grundig teologisk utredning om kirkens ekteskapsforståelse.

Bispemøtet oppnevnte i 2009 et utvalg til å utrede spørsmålet om en evangelisk-luthersk forståelse av ekteskapet, samt enkelte andre spørsmål knyttet til samlivsordninger og samlivsetikk, jf. sak BM 40/09. 11. februar 2013 overleverte utvalget til Bispemøtet rapporten *Sammen. Samliv og samlivsordninger i et kirkelig perspektiv*.

Utvalget var delt i sin innstilling. Et flertall i utvalget (6 medlemmer) ville at kirken skulle åpne for vigsel av likekjønnede, samt (7 medlemmer) fastsette en ordning med

forbønns handling for borgerlig inngått likekjønnet ekteskap. Et mindretall avviste både likekjønnet vigselsturgi (3 medlemmer) og forbønns handling (2 medlemmer).

På bakgrunn av dette har Bispemøtet over flere møter drøftet spørsmålet om forståelsen av ekteskapet i et evangelisk-luthersk perspektiv, og vil med dette gi en uttalelse til den videre behandling av saken i kirkelige organer. Det vises for øvrig til den tidligere behandling i Bispemøtet av dette og beslektede tema, jf rapporten *Sammen* s.91-94:

- BM 11/73 Homofilis spørsmålet
- BM 29/75 Om ekteskap og samlivsformer
- BM 23/77 Om homofili
- BM 33/83 Ekteskap og samlivsformer
- BM 44/84 Ekteskap og samlivsformer
- BM 02/85 Ekteskap og samlivsformer
- BM 24/87 Ekteskap og samlivsformer
- BM 01/88 Ekteskap og samlivsformer
- BM 16/88 Ekteskap og samlivsformer
- BM 05/93 Homofilt samliv
- BM 06/93 Lov om partnerskap
- BM 02/95 Homofiliutredningen: ”Homofile i kirken”
- BM 14/95 Samboerskap og kirkelig ansatte
- BM 02/99 Homofilisaken
- BM 32/01 Samlivsetisk drøfting
- BM 06/07 Homofilisaken
- BM 28/07 Vigsling og ansettelse av homofile i partnerskap
- BM 03/08 Etter Kirkemøtet 2007
- BM 36/08 Forbønn for personer som har inngått likekjønnet ekteskap
- BM 26/09 Ekteskap og samliv
- BM 40/09 Samlivsetisk utredning

2 Ekteskapet i luthersk læretradisjon

Den intense debatten både i og utenfor kirken om ekteskap for likekjønnede har vist at ekteskapet er en institusjon som er omfattet med interesse og oppmerksomhet. Gjennom historien og i ulike kulturer er det anerkjent som en vesentlig og sentral institusjon i samfunnet, og måten det utformes på har betydning for langt flere enn de to som inngår i det. Det betyr noe for folk flest og bærer sosiale, kulturelle og religiøse verdier. Innholdet i ekteskapet og betingelsene det fungerer på har derfor stor betydning. Selv om denne betydningen kan tillegges ulik vekt avhengig av i hvilken kontekst det inngås, kan den ikke overses. Derfor er det viktig at Den norske kirke også forholder seg til de faktorer som kan styrke og fremme ekteskapet som en god samlivsform i Norge.

Ekteskapet er ikke et spesifikt kristent fenomen, men er allment og finnes i de fleste kulturer og religioner. Kristen tro og tradisjon bekrefter denne allmenne og samfunnsmessige siden ved ekteskapet. Samtidig har ekteskapet i kristen tradisjon fått en særlig posisjon og begrunnelse som har sitt utgangspunkt i Den hellige skrift.

Bibelens mangfold av fortellinger og utsagn om ekteskap, familieliv og samliv gjenspeiler skiftende samfunnsforholds ulike forståelser av ekteskapet og kan ikke uten videre oppfattes som normative. Men Skriften har også utsagn som har preget den normative teologiske forståelsen av ekteskapet og av forholdet mellom mann og kvinne. For vår lutherske tradisjon er det samtidig vesentlig at Bibelen med dens mangfold

tolkes i lys av Kristus som «Skriftens midte». Det er enhver tids oppgave å prøve på hvilken måte ulike sider ved det bibelske vitnesbyrdet om ekteskapet kan veilede mennesker til et godt liv, i tjeneste for og til beste for både dem det primært gjelder, og for andre i det samfunnet som de to er del av.

I kristen tradisjon har de to skapelsesberetningene i 1. Mosebok 1 og 2 spilt en sentral rolle for forståelsen av ekteskapet. Her heter det at «Gud skapte mennesket i sitt bilde, i Guds bilde skapte han dem, som mann og kvinne skapte han dem» (1. Mos 1, 27). Slik begrunnes det menneskelige fellesskapet mellom mann og kvinne i Guds skapergjerning. Dette perspektivet forutsettes og utlegges i evangeliene når Jesus taler om at det er Gud som forener mann og kvinne i ekteskapet. Det kommer særlig tydelig til uttrykk i Jesu ord i Matt 19, 1–9 og Mark 10 1–12 der han tolker ekteskapet i lys av 1. Mos 1, 27–28 og 2,24, som noe som er villet av Skaperen «fra begynnelsen av», og som er ment å vare livet ut. Med utgangspunkt i disse tekstene heter det derfor i kirkens vigselførelse: «Han (Gud) har ordnet det slik at mann og kvinne skal være ett og stadfestet dette fellesskapet med sin velsignelse.»

Skapelsesfortellingene og utleggingen av dem i Det nye testamentet understreker flere grunnleggende sider ved ekteskapet mellom mann og kvinne. I den første skapelsesfortellingen fokuseres det på slektens videreføring og det settes ord på menneskets og fellesskapets forvalteransvar: «Vær fruktbare og bli mange, fyll jorden og legg den under dere!» (1 Mos 1,28). Dette fokus på slektens videreføring setter ekteskapet mellom mann og kvinne inn i en større sammenheng der det mer omfattende forhold til slekt og samfunn, inklusive forholdet mellom foreldre og barn, hører med. Når det samtidig heter at Gud skapte mennesket i sitt bilde «som mann og kvinne» (1 Mos 1,27), betyr ikke det at gudbilledligheten er begrenset til mann og kvinne i ekteskapet, men gjelder hvert individ.

I den andre skapelsesfortelling er fokus et annet. Her heter det at «det er ikke godt for mennesket å være alene», og at «mannen skal forlate sin far og sin mor og holde seg til sin hustru, og de to skal være ett» (1. Mos 2,18.24). Her handler det primært ikke om ekteskapet som sosial institusjon, men om at vi som mennesker er skapt til å leve i relasjon til andre. At vi er relasjonelle vesener uttrykker seg også i den fundamentale dragning og det intime fellesskap mellom mann og kvinne. Det sies også om kvinnen som Gud vil skape, at hun skal være «en hjelper av samme slag» (1 Mos 2,18). Slik blir perspektivet i andre skapelsesfortelling noe vi kan gjenkjenne som en sentral side ved vår tids ekteskapsforståelse med dens vekt på tillit, likeverd og frivillighet.

Det bibelske vitnesbyrd uttrykker både direkte og indirekte at ekteskapet er en samfunnsordning, at inngåelsen skjer offentlig i vitners nærvær og at den har rettslig karakter. I den bibelske og senere historie har ekteskapsinngåelsen blitt ordnet på forskjellig vis. I luthersk læretradisjon har man aldri satt krav om en bestemt form eller ordning for inngåelse av ekteskap, men man har forutsatt at det har offentlig karakter og rettslig gyldighet.

Fremstillingen av ekteskapet er både i bibelsk og i reformatorisk tid preget av en patriarkalsk grunnstruktur som ikke bør anses normativ for en kristen ekteskapsforståelse i dag. Dette betyr ikke at alt som sies i Bibelen er betinget og begrenset av en patriarkalsk ekteskapsforståelse. Vi finner også bibelske utsagn som peker utover samtidens patriarkalske preg, for eksempel «Her er ikke jøde eller greker,

her er ikke slave eller fri, her er ikke mann og kvinne. Dere er alle én i Kristus Jesus» (Gal 3,28).

Reformasjonen avskaffet ikke bare sølibatet for prestene, den brøt også med den katolske lære om det kristne ekteskapet som et sakrament som hører hjemme i frelsens orden og er forbeholdt kirkens forvaltning. Luther omtaler ekteskapet som «en verdslig ting». Dette betyr imidlertid ikke at ekteskapet er noe som ikke har med kristen tro å gjøre. For Luther er ekteskapet villet av Gud. Som verdslig ordning er det underlagt den naturlige lov og forankret i Guds skapervilje. Som gudvillet ordning tolkes ekteskapet i kristen etikk med basis i det bibelske vitnesbyrd og som verdslig ordning ut fra allmenntiske kriterier.

I tråd med Jesu undervisning i evangeliene omtaler Luther ekteskapet i sin utlegging av de ti bud. Han ser på ekteskapet som en hellig ordning, innstiftet av Gud, innrettet mot forplantning og barneoppdragelse innen familien. Storfamilien utgjorde for Luther en viktig del av stendersamfunnet. I Luthers trestandslære er storfamilien, ved siden av øvrigheten og kirken, et «sted» hvor Gud opprettholder verden.

I Den norske kirke kommer den lutherske forståelse av ekteskapet bl.a. til uttrykk gjennom de to liturgiske ordningene, vigsel og forbønn for borgerlig inngått ekteskap. I vigselsritualet lover ektefellene hverandre at de skal elske og ære hverandre og være trofaste mot hverandre inntil døden skiller dem ad. Løftet om troskap er bygget på gjensidig respekt for ektefellen, kjærlighet, tillit, likeverd og frivillighet. Det sikter mot at ekteskapet skal vare livet ut.

Det er grunn til å understreke betydningen av at den personlige relasjonen mellom ektefellene som grunnlag for ekteskapsinngåelsen er styrket i vår tid. Ekteskapet har betydning utover de forhold som har å gjøre med slektens videreføring. Seksualiteten er et uttrykk for kjærlighet og fellesskap og er ikke bare knyttet til forplantning og videreføring av slekten.

Sammenfattende kan en si at ekteskapet i luthersk og felleskristen tradisjon har hatt forskjellen mellom mann og kvinne som forutsetning. Ekteskapet tjener til å videreføre slekten og skal være et vern om eventuelle barns oppvekst og utvikling. Det tjener også til å utdype det intime fellesskapet mellom mann og kvinne og skal gi rom for kjærlighet, troskap og likeverd.

3 En utvidet ekteskapsforståelse?

Ut fra det som er sagt ovenfor om den tradisjonelle forståelsen av ekteskapet, er det opplagt at det ikke har kunnet romme likekjønnet samliv. Frem til nyere tid har det vært utenkelig å kalle likekjønnet samliv for ekteskap. I de fleste land som har innført en likekjønnet ekteskapslov, har da også denne etterfulgt en form for partnerskapslov. Slik var situasjonen også i Norge før den nye ekteskapsloven ble innført. Ekteskap og partnerskap eksisterte side om side som to ulike ordninger med det samme formål, nemlig å regulere den aller nærmeste samlivsrelasjon mellom to voksne mennesker.

Når lovgivningen ikke lenger opererer med dette skillet, men omtaler både likekjønnet og ulikekjønnet samliv som ekteskap, reises spørsmålet om hvordan kirken skal forholde seg til denne situasjonen.

Som vi har påpekt ovenfor, har forståelsen av ekteskapet variert i tid og sted. Likevel har forskjellen mellom mann og kvinne vært ansett som en konstant og konstituerende betingelse for det man under skiftende forhold tradisjonelt har kalt ekteskapet, og hele tiden blitt ansett som et grunnleggende element. Det spørsmål vi nå står overfor, er om denne forskjellen kan tilkjennes en status som gjør den entydig etisk og teologisk nødvendig med tanke på forståelsen av hva som konstituerer et ekteskap, eller om dette er mulig å anse som et forhold som kan variere? Kan vi utvide eller endre vår forståelse av ekteskap til også å omfatte likekjønnet samliv, eller må vi forstå likekjønnet samliv som noe annet og derfor også som noe som må benevnes på en annen måte?

Spørsmålet gjelder i denne sammenheng ikke primært hvilken ekteskapsforståelse som bør legges til grunn i samfunnets lovgivning. I Norge er dette spørsmålet for overskuelig tid avgjort i og med endringene i ekteskapsloven. Spørsmålet er om et ekteskapsbegrep som også omfatter likekjønnede par kan inkluderes i en teologisk ekteskapsforståelse, og om kirken skal legge en slik forståelse til grunn for sin vigselførelse.

Blant biskopene er det ulik teologisk vurdering av forholdet mellom homofilt samliv og Guds skapervilje. Samtidig erkjenner vi alle at også mennesker av samme kjønn kan elske hverandre og ønske å leve i tillit, troskap og samhold livet ut. De bør ha rett til å gjøre det i former som ivaretar og ordner dette samlivet.

Det er likevel en uenighet mellom biskopene om dette gir grunnlag for å endre kirkens tradisjonelle forståelse av ekteskapet selv om samfunnet gjennom lovgivning har endret sin forståelse.

Et flertall i Bispemøtet, *biskopene Byfuglien, Dahl, Fiske, Jørgensen, Kjølås, Pettersen, Singsaas og Sommerfeldt*, mener Den norske kirke må anerkjenne homofilt samliv og åpne for at likekjønnede par kan vies i kirken.

Endret teologisk perspektiv

Som begrunnelse for teologisk å anerkjenne at mennesker av samme kjønn kan inngå ekteskap, vil disse biskoper peke på følgende:

- I et historisk perspektiv har synet på og beskrivelsen av ekteskapet gjennomgått store endringer som har reflektert skiftende sosiale og kulturelle kontekster. Det gjelder blant annet forståelsen av familien som sosialt fellesskap, barns rettigheter og ikke minst kvinnens posisjon og rolle. Kirkens måte å omtale homofilt samliv på har også endret seg betydelig. Det er lang avstand mellom dagens kirkelige diskurs og Bispemøtets omtale av homofile handlinger i 1954 hvor disse beskrives som «perverse og forkastelige ting» og homoseksualitet karakteriseres som «en samfunnsfare av verdensdimensjoner». Den norske kirkes og andres kirkers omfattende bibelteologiske og systematiske arbeid med dette spørsmålet de siste tiårene har vist at en slik beskrivelse av homofilt samliv verken er sakssvarende ut fra Bibelens tekster, luthersk teologi eller de samfunnsmessige virkninger. Vi befinner oss i dag i en situasjon der vi på en helt annen måte er i stand til å anerkjenne de kvaliteter som kan eksistere i samlivet mellom to personer av samme kjønn.

- Avgjørende for denne endringen i teologisk forståelse av homofilt samliv har vært et fornyet arbeid med de bibelske tekster og hvordan disses omtale av homofili og ekteskap skal forstås. Jesu bestemmelse av det dobbelte kjærlighetsbud som lovens

sentrum og hans understreking av at loven er til for menneskets skyld peker i retning av at lovgivning og etisk rådgivning er til for å hjelpe mennesker å leve sammen på gode måter. Kirkens rådgivning må fremme betingelsene for menneskelig samliv på en best mulig måte, både for mennesker av likt og ulikt kjønn, og ikke å skape mer problemer for mennesker som strever med å få til samliv eller ønsker anerkjennelse og hjelp fra samfunnet til å ivareta det. Systematiske og dyptpløyende samtaler med homofile har også bidratt til den endringen mange kirkesamfunn har gjennomgått i sin vurdering av disse spørsmålene.

- Det læremessige hovedspørsmålet er uansett om den kjønnsdifferensierte grunnstrukturen i det vi betegner som ekteskap skal forstås eksklusivt. Vi finner kimen i de bibelske skapelsesberetningene til å forstå parforholdet mellom mann og kvinne som et fellesskap som har videre forankring enn forplanting og seksualitet. Dette legitimerer i seg selv ikke homofilt samliv eller likekjønnet ekteskap. Likevel kan vi imidlertid se at også det bibelske materialet vektlegger en dimensjon ved ekteskapet som åpner for homofiles ønske om å leve i et kjærlighetsforhold preget av verdier som tillit, troskap og samhold livet ut, og som vi i dag fremdeles må legge vekt på i ekteskapsforståelsen.

- Når to mennesker ønsker å dele livet med hverandre med utgangspunkt i gjensidig kjærlighet, er det grunnleggende sett ikke forskjell på homofil eller heterofil kjærlighet, selv om det er forskjell på homofil og heterofil seksualitet. Kjærligheten og samlivet dreier seg om mer enn seksualitet. I et slikt perspektiv blir fokus de verdiene som spilles ut i det forpliktende samliv mellom to enten det dreier seg heterofile eller homofile par. Kirkens historiske fordømmelse av homofile og dens avvisning av homofilt samliv har medført store lidelser og tunge belastninger for dem som er berørt. Den har derfor vist seg å komme i konflikt med Jesu understreking av kjærlighetsbudets forrang.

- Når det for øvrig gjelder en nærmere redegjørelse for resonnementene bak et endret syn på homofilt samliv i kirken, vises det til utredningene både i Lærenemndas innstilling av 2006 og i rapporten «Sammen». Det gjelder både tolkningen av de relevante bibelske tekster og anvendelsen av disse på homofilt samliv i dag. Vår vurdering er at dette omfattende arbeidet viser at det ikke er tilstrekkelig grunnlag for at enkeltutsagn med avvisning av homofilt samliv kan overprøve andre hensyn, og da særlig betydningen av at mennesker er skapt til å leve i relasjon til andre, noe som ikke minst kommer til uttrykk i kjærlighetsbudet.

- Den bibelsk og kirkelige forståelsen av ekteskapet legger avgjørende vekt på at ekteskapet regulerer samliv gjennom offentlighet og lovgiving. Dette gjør ekteskapet til en samfunnsinstitusjon som utgjør en del av samfunnets kjernefellesskap i familien. Nettopp denne offentlige siden ved ekteskapet gjør at ekteskapet alltid har reflektert samfunnets forståelse av samliv. Det er derfor en nødvendig teologisk prosess hele tiden å vurdere ekteskapsforståelsen i lys av samfunnets lovgiving.

Ut fra dette vil ikke ekteskapet i vår tid bare være basert på ulikheten mellom mann og kvinne. Det kan uttrykkes i følgende momenter:

- Ekteskapet er konstituert av et løfte gitt i offentlighet og offentlig anerkjent.
- Dette er et løfte om trofast og livsvarig, monogamt samliv.

- Selv om det ikke konstituerer ekteskapet, er det viktig å se ekteskap som en frivillig, gjensidig og likeverdig relasjon mellom to parter som hver gir seg selv og sitt liv til den andre.
- Ved å inngå ekteskap tar hver av partene på seg ansvaret for å ivareta den andre under alle livsvilkår (i gode og onde dager).

Denne forståelsen av ekteskap er mulig å finne støtte for i sentrale bibelske motiver, og den kan også finne allmenn tilslutning, selv om den ikke anser ulikheten mellom mann og kvinne som en relevant forskjell for å kalle dette ekteskap. Den tar ikke stilling til andre empiriske forhold enn at det må være voksne mennesker som i frivillighet inngår dette, og den unngår derfor også å knytte ekteskap opp mot evnen til forplantning (noe som bare vil gjelde for en viss andel av alle dem som inngår ekteskap i dag). En forståelse av ekteskapet langs de linjer som her er antydnet, vil også understreke det ansvar som påhviler ektefellene for samlivets innhold, og kan dessuten gi grunnlag for en allmenn forståelse som også kan ligge til grunn for eller fortolke eksisterende lovgivning. På sikt vil en slik forståelse også kunne styrke ekteskapets betydning og status i vårt land.

Vi finner dessuten at det med denne forståelsen av ekteskap ikke er lett å identifisere hvilke verdier som eventuelt skal telle som mer tungtveiende enn dem som kommer til uttrykk i det ønsket som par kan ha når det gjelder å ordne sitt liv i tråd med rammene som er formulert her.

Med det vi har angitt ovenfor vil vi derfor også si noe om hvordan vi mener det er rimelig å fortolke den nå gjeldende lovgivning om ekteskapet på en måte som gir det etisk innhold og teologisk bekreftelse.

Ekteskapsforståelse og ekteskapsloven

Kirkemøtet i 2007 uttalte seg med stort flertall mot innføringen av den nye ekteskapsloven. Det samme gjorde BM. I KMs høringsuttalelse heter det samtidig «at de som velger å leve i homofile parforhold skal ha gode og trygge ordninger for sine samliv. En ser derfor betydningen av at staten har lagt til rette for dette gjennom partnerskapsloven. Slik sikres homofile i partnerskap samme vern og tilnærmet like rettigheter som parter i et ekteskap.»

Stortinget avskaffet partnerskapsloven og ny lov om ekteskap trådte i kraft i 2009. Dersom homofile skal leve i ansvarlige parforhold, vil dette i dag måtte omtales som ekteskap. Andre muligheter finnes ikke, selv om det ut fra teologiske premisser kan være grunner for å begrense ekteskapet til heterofile par. Diskusjonen om begrepsbruken må imidlertid ikke forhindre homofile par fra å få sikre, juridiske og økonomiske rammer rundt sitt samliv.

Hensynet til barn

Det blir ofte anført at åpning for likekjønnede ekteskap truer barns oppvekstvilkår. Hensynet til barn er et hovedanliggende i kristen samlivsetikk. Tradisjonelt har barns oppvekst vært knyttet til storfamilien. I dagens Norge er fortsatt barns oppvekst primært knyttet til en eller begge av barnets biologiske foreldre. Det er en utbredt erfaring at barn har vokst opp under andre omstendigheter. Sykdom, fattigdom, død og samlivsbrudd er en del av menneskers erfaring ofte med dramatiske konsekvenser for familieliv og ikke minst for barn. Virkeligheten er imidlertid sammensatt og komplisert. Det gjelder også barns situasjon i tradisjonelle familier. Relasjonen mellom foreldre kan

være vanskelige og forholdene destruktive med barna som taperne. Det er heller ikke mulig å frakjenne homofile par på generelt grunnlag muligheten til å skape gode oppvekstvilkår for barn. Det overordnede og avgjørende er hensynet til barns trygghet og sikkerhet. Dette inkluderer også de juridiske og økonomiske rammebetingelser som omfattes av ekteskapsloven.

Ekteskapsloven og andre lover

Ekteskapsloven er en lov som kobler sammen ekteskapet og andre lover, som for eksempel adopsjonsloven, barneloven og bioteknologiloven. Et enstemmig BM ga i sin høringsuttalelse til ekteskapsloven i 2007 uttrykk for skepsis overfor disse koblingene. Vi fastholder fortsatt at det er mulig å være tilhenger av likestilling mellom heterofile og homofile når det gjelder adgang til å inngå ekteskap, og samtidig være imot den tilsvarende likestilling når det gjelder adgang til adopsjon og assistert befruktning. Spørsmål knyttet til sæddonasjon, eggdonasjon og surrogati er store etiske spørsmål uavhengig av samlivsform. Dette handler først og fremst om forholdet mellom foreldres og barns rettigheter.

Konklusjon

Biskopene Byfuglien, Dahl, Fiske, Jørgensen, Kjølås, Pettersen, Singaas og Sommerfeldt finner i avveiningen mellom ulike sider ved ekteskapsforståelsen at det ikke er tilstrekkelig læremessig grunnlag for å avvise at homofile kan ordne sitt samliv etter dagens ekteskapslovgivning i Norge. Det er derfor heller ikke læremessig grunnlag for å avvise at kirken bidrar til at slike ekteskap inngås.

Anbefaling

Disse biskoper mener på denne bakgrunn at det er tilstrekkelig læremessig grunnlag for å utvikle en liturgisk ordning som gir likekjønnede par anledning til å bli viet i Den norske kirke.

Vi forholder oss imidlertid til at samholdet i kirken er satt på en alvorlig prøve i denne saken. Dette krever at vi som kirke finner en løsning som kan virke mest mulig samlende. En slik løsning kan være å utarbeide forbønnsliturgi for borgerlig inngått likekjønnet ekteskap. Dette anbefaler vi.

Dette er ikke en løsning som ivaretar alle konsekvenser av vår teologiske posisjon. Den vil imidlertid synliggjøre at kirken er felles om å anerkjenne at staten gir likekjønnede par rettigheter til vern om sitt samliv og aksepterer deres ønske om kirkelig forbønn for slike borgerlig inngåtte ekteskap.

Det vil samtidig gi vår kirke en felles ordning og slik skape liturgisk orden.

Et mindretall i Bispemøtet, *biskopene Kvarme, Midttømme, Nordhaug og Reinertsen*, kan med utgangspunkt i de bibelske tekster og i den lutherske og felleskristne arven ikke se at likekjønnet samliv kan utgjøre et ekteskap slik kristen teologi forstår dette. Å definere likekjønnede samliv som ekteskap vil innebære et radikalt brudd med det som alltid har vært kirkens lære, og vi kan ikke se at det finnes teologisk grunnlag for å foreta et slikt brudd.

Samtidig ser også vi, sammen med de øvrige biskoper, at kirkens tradisjonelle holdning til homofilt samliv ofte har blitt formidlet slik at det har ført til lidelser for flere homofile. Det er nødvendig å erkjenne dette, og samtidig selvkritisk etterprøve hvordan

vi i dag ordlegger oss om homofilt samliv, slik at det ikke skapes et samtaleklime der noen kan kjenne sitt menneskeverd krenket.

Hva konstituerer ekteskapet?

Etter vår forståelse kjennetegnes det kristne syn på ekteskapet av følgende konstituerende elementer:

- Kjønnsdifferensieringen, at det dreier seg om én mann og én kvinne.
- Et gjensidig samtykke mellom de to.
- En offentlig og forpliktende inngåelse av ekteskapet.

Dersom kjønnsdifferensieringen ikke er til stede, faller et konstituerende element for ekteskapet bort, og samliv mellom likekjønnede blir derfor noe annet enn ekteskap, uansett hvilke etiske kvaliteter dette samlivet ellers måtte ha.

Lærenemnda og Kirkemøtet

Vi viser i denne sammenheng til Lærenemndas innstilling «Skriftforståelse og skriftbruk med særlig henblikk på homofilisaken» fra 2006 som understreker kjønnsdifferensieringens betydning for ekteskapsforståelsen:

«Et stort flertall i nemnda ser det som viktig å framheve at ekteskapet mellom kvinne og mann er uttrykk for en orden i skaperverket som gir seg av kjønnsdifferensieringen. Denne setter relasjonen mellom mor, far og barn i en særstilling og gjør den til en grunncelle i samfunnet» (s.129).

I samme retning går Kirkemøtets uttalelse fra 2007 om likekjønnede ekteskap:

«Kirkemøtet vil fastholde at ekteskapsbegrepet fortsatt skal forbeholdes det offisielt inngåtte og forpliktende samlivet mellom mann og kvinne. Ekteskapet er en samfunnsordning som gjenfinnes i ulike kulturer. Det kjennetegnes ved at det gir rettslige rammer rundt samlivet mellom mann og kvinne, ivaretar barna og regulerer familielivet. Ekteskap er mer enn en kontrakt mellom mannen og kvinnen. Det er en institusjon med viktige funksjoner både for samfunnet og den enkelte.

Til tross for variasjoner og tilpasninger til samfunnsforholdene har ekteskapet mellom mann og kvinne vært en påfallende stabil og levedyktig institusjon. Selv om det moderne samfunnet aksepterer andre samlivsformer og langt på vei likestiller disse med ekteskapet mellom mann og kvinne, har det tradisjonelle ekteskapet fortsatt en sterk stilling og en universell utbredelse.

Kristen tro og livstolkning bekrefter ekteskapet mellom mann og kvinne som en universelt utbredt samfunnsordning. Samtidig får ekteskapet i teologisk perspektiv en særegen begrunnelse og aksentuering. Skapelsesfortellingene i Bibelen framhever at mennesket som "art" består av mann og kvinne, og menneskelivet videreføres som samliv mellom mann og kvinne. (...) Ekteskapet mellom mann og kvinne er begrunnet i kristen tradisjon og tenkning og er en felles verdi i vår kulturtradisjon i vid forstand».

Barn og familie

Som både Lærenemnda og Kirkemøtet peker på, henger kjønnsdifferensieringen i ekteskapet sammen med familiens stilling som en grunnleggende samfunnsinstitusjon.

Her står barns rettigheter sentralt. Det er i dag et mangfold av rammer for barns oppvekst. Selv om det vanligste er at barnas biologiske mor og far lever sammen i ekteskap, vokser mange opp med enslige foreldre, i samboerskap, med skilte og gjengifte foreldre, og noen også med foresatte i likekjønnet parforhold. Foreldrenes evne til å vise omsorg for sine barn er selvsagt ikke forbeholdt biologiske foreldre som lever sammen i ekteskap. Likevel er det særegne ved barns forhold til sine biologiske foreldre en sentral faktor å ivareta når samfunnet skal lage ordninger for familieliv. Dette understreker betydningen av forholdet mellom mann og kvinne i ekteskapet og ekteskapet som en grunnleggende institusjon i samfunnet som det i dag er grunn til å ivareta og styrke.

Ekteskapsloven og andre lover

Ekteskapsloven stiller heterofilt og homofilt samliv på samme linje. Den koples samtidig til andre lover som regulerer eksempelvis adopsjon og assistert befruktning, og som heller ikke skjelner mellom likekjønnede og ulikekjønnede parforhold. Det er en uheldig utvikling som vi i dag ikke kjenner konsekvensene av. Det spørsmål som nå ligger foran oss, berører altså ikke bare forholdet mellom to enkeltindivider som vil leve sammen. Det må sees i et større samfunnsperspektiv der også barns rettigheter trekkes inn slik at betydningen av biologisk slektskap og mor-far-barn-relasjonen ikke svekkes. Til dette samfunnsperspektivet hører også en refleksjon om hva kirkens vigselforsaksformidler i møte med unge mennesker som kan oppleve usikkerhet om egen legning.

I møte med homofile

Kirkens veiledning i møte med homofile har tradisjonelt vært at homofile oppfordres til å avstå fra seksuelt samliv. Dette rådet er basert på Bibelens forståelse av samliv som forbeholdt en relasjon mellom kvinne og mann, og det er fortsatt et nærliggende utgangspunkt for kirkens veiledning. De homofile som velger å gå denne veien, trenger kirkens anerkjennelse og støtte.

Samtidig oppleves ikke et slikt valg aktuelt for alle homofile. Mange vil ikke gi avkall på de kvaliteter som et samliv rommer. En kristen etisk vurdering av disse spørsmålene må både ta inn det bibelske utgangspunktet, behovet for å tolke tekstene ut fra sin samtid, og en innlevelse i den enkeltes livssituasjon. Uansett hvilke valg mennesker ut fra sin samvittighet tar, bør man her forvente å bli møtt med respekt.

Selv om vi ikke støtter en kirkelig medvirkning til inngåelse av likekjønnede ekteskap, anerkjenner også vi at staten i sin ekteskapslovgivning sørger for at likekjønnede par får rettigheter til vern om sitt samliv. Men dette betyr ikke at kirken må endre sin teologisk begrunnede forståelse av ekteskapet som bestemt for én mann og én kvinne.

Når det gjelder den enkelte prests møte med homofile som vil leve sammen, viser vi til uttalelsen som ble gitt av et enstemmig bispemøte i 2008 (sak BM 36/08) hvor forbønn «kan skje på grunnlag av den enkelte prests pastorale skjønn og ansvar. Bispemøtet fremholder samtidig at slike forbønnshandlinger ikke må fremstå som en ny liturgisk ordning eller ha vigselforsakende karakter».

Konklusjon og anbefaling

Med bakgrunn i det ovenstående kan vi ikke se at det er læremessig grunnlag for å innføre en liturgi for inngåelse av likekjønnet ekteskap. Disse biskoper kan derfor ikke anbefale Kirkemøtet å fastsette slik liturgi. Samtidig henviser de til Bispemøtets vedtak

i sak 36/08 i spørsmålet om forbønn, og forutsetter at et eventuelt videre arbeid med forbønn skjer i tråd med dette vedtak.

4 Kirkelig enhet

Den uenighet som eksisterer i Bispemøtet om likekjønnet ekteskap, reiser spørsmålet om enighet og enhet i kirken. Når noen anfeker den tradisjonelle forståelsen av ekteskapet som forbeholdt mann og kvinne, splittes da kirken på en slik måte at vi ikke lenger kan stå i et fullt kirkelig fellesskap?

En økumenisk holdning innebærer å være tro mot egen oppfatning av evangeliet og Guds vilje, å ta menneskers livsvilkår på alvor, og samtidig å gå inn i en åpen, tillitsfull og respektfull dialog med andre. Kirkens enhet handler ikke bare om enheten internt i Den norske kirke, men også om det økumeniske fellesskap i Norge og den verdensvide kirke. Siden forståelsen av ekteskapet som forbeholdt mann og kvinne er en så entydig og sentral del av den kristne tradisjon, bør vår kirke i disse spørsmålene ikke arbeide isolert, men være i dialog med andre kirker, og da særlig de som vi har fullt kirkefellesskap med: Kirkene innen LVF og Porvoofellesskapet, samt Metodistkirken i Norge. Utviklingen i mange land i retning av å inkludere likekjønnede parforhold i ekteskapslovgivningen betyr at Den norske kirke ikke er alene om å måtte ta stilling til denne problematikken.

Den norske kirke har i flere år levd med en uenighet i synet på homofilt samliv. Saken dreier seg ikke bare om ulikheter i etisk vurdering, men om den læremessige forståelse av ekteskapet som uttrykk for Guds skapervilje. Bispemøtet ser forståelsen av ekteskapet som sentral innenfor kristen etikk og livstolkning. Uenighet om dette spørsmålet kan vi derfor ikke ta lett på. Men er ekteskapsforståelsen også en del av det læregrunnet som ut fra vår bekjennelse etablerer kirkens enhet?

Spørsmålet om kirkens enhet er i vår kirkes bekjennelse omtalt i Den augsburgske bekjennelse, artikkel 7, der de sentrale formuleringer lyder slik: «Til kirkens sanne enhet er det tilstrekkelig å være enig om evangeliets lære og sakramentenes forvaltning. Men det er ikke nødvendig at man overalt har de samme menneskelige overleveringer eller kirkelige former eller seremonier, anordnet av mennesker.» Forutsetter enighet om «evangeliets lære», at alle har samme oppfatning om hvorvidt ekteskapet er forbeholdt mann og kvinne? Med uttrykket «evangeliets lære» sikter bekjennelsen først og fremst til det som står i de forutgående artikler i Den augsburgske bekjennelse (særlig artikkel IV om rettferdiggjørelsen og artikkel VI om den nye lydighet). Her ligger det også en bekjennelse til at Gud ikke gjør forskjell på mennesker. Det er en bekjennelse til at menneskets verd er uavhengig av rase, funksjonsdyktighet, kjønn eller seksuell legning. Når menneskets verd krenkes, befinner kirken seg i bekjennelsessituasjon («status confessionis»). Om dette er det ingen uenighet mellom biskopene.

Biskopene erkjenner at uenigheten i Bispemøtet om kirkelig vigsel av likekjønnede par angår et vesentlig læremessig spørsmål for en luthersk kirke, nemlig forståelsen av ekteskapet. Verken flertallet eller mindretallet finner imidlertid at uenigheten mellom biskopene slik den er uttrykt i denne uttalelsen, er av en slik karakter at den rokker ved vår felles forståelse av evangeliet. Det handler heller ikke om ulikt syn på menneskets verd. Et samlet bispemøte vil derfor konkludere med at uenigheten ikke er av en slik karakter at det gudstjenestelige og sakramentale fellesskapet i Den norske kirke må brytes.

BM 17/13 Kirkeordning

Bispemøtet har regelmessig drøftet spørsmål relatert til utvikling av kirkeordningen, jf bla sak BM 41/11, 17/12, 31/12 og 5/13.

I nevnte saker er bla følgende momenter presentert som føringer for det videre arbeid:

- Biskopen leder prestatjenesten og gis de nødvendige virkemidler
- Biskopen må medvirke ved tilsetning av prester og vigslede medarbeidere
- Den utvikling som har skjedd med prostetjenesten, bør videreføres
- Bispemøtet støtter målsetningen om virksomhetsoverdragelse av statlig tilsatte til et (nytt) nasjonalt rettssubjekt for Den norske kirke
- Det er behov for en ny gjennomtenking av ansvars- og oppgavefordeling mellom Den norske kirkes nasjonale organer
- Kirkemøtet må etableres som Den norske kirkes øverste organ
- Kompetansefordelingen mellom Kirkerådet og Bispemøtet må gjennomtenkes nærmere
- Bispemøtets saksansvar overfor Kirkemøtet bør følge av de oppgaver som er lagt til biskopene, dvs bla saker som omhandler kirkens lære og liturgi

Kirkemøtet har gjennom årene gjort en rekke vedtak vedrørende fremtidig kirkeordning. Mange av disse vedtakene står i et utfordrende forhold til hverandre, og det synes i dag ikke å foreligge noen utbredt konsensus om hvordan kirken bør være organisert. Kirkerådet har imidlertid, med Bispemøtets støtte, vedtatt at virksomhetsoverdragelse av statlig tilsatte og opprettelsen av et nasjonalt rettssubjekt bør være de to første elementene i den videre utvikling. Fra departementets side er det på den ene siden gitt uttrykk for at man avventer nye politiske signaler og på den andre side at kirkeordningen bør utvikles «skrittvis».

I forlengelsen av en virksomhetsoverdragelse vil spørsmålet om forvaltning av arbeidsgiveransvaret aktualiseres. Spørsmålet blir om Kirkemøtet/Kirkerådet skal ivareta dette selv, slik Staten gjør i dag, eller tilknytte seg en arbeidsgiverorganisasjon. Velger man det siste, står man igjen overfor en valgsituasjon; hvilken arbeidsgiverorganisasjon skal man velge? Det må også avklares hvem (Kirkemøtet eller Kirkerådet) som skal avgjøre spørsmålet om evt tilknytning til arbeidsgiverorganisasjon.

Kirkerådet har vært i kontakt med tre mulige organisasjoner, nemlig KA, Virke og Spekter. Det er tenkt at det foreslåtte arbeidsgiverutvalget gjennom kontakt og dialog med de tre organisasjonene skal klarlegge innhold og vilkår for medlemskap, fastsette kriterier for valg av organisasjon og konkludere med en anbefaling som fremmes for Kirkerådet til behandling.

Bispemøtet har, jf listen ovenfor, særlig drøftet spørsmålet om ansvars- og oppgavefordeling mellom kirkens nasjonale organer. Det bør legges til grunn at Kirkemøtet etableres som kirkens øverste organ, med normgivningskompetanse for all kirkelig virksomhet. Bispemøtet omgjøres med det gradvis fra et kongelig bispemøte til et synodalt bispemøte. Bispemøtet kan etter dette ikke lenger fremstå

som uavhengig og sidestilt Kirkemøtet, men må forstås som inkludert i og underlagt Kirkemøtet. Denne bevegelsen gir Bispemøtet en ny begrensning, samtidig som det gir Kirkemøtet en ny mulighet.

BM-17/13 Vedtak:

Samtalen ble tatt til etterretning, og vil bli fulgt opp av arbeidsutvalget.

BM 18/13 Kompetanseutvikling i presteskapet

Saken om kompetanseutvikling i presteskapet er i senere tid behandlet i BM 09/12 og i BM/AU 24/13.

Dagens situasjon er i særlig grad preget av departementets beslutning om å gjøre endringer i forvaltningen av etter- og videreutdanning (EVU) for prestene. Denne innebærer at BM overtar oppgaver som tidligere har ligget til Presteforeningen (PF) med sekretariatsfunksjon for Sentralt etterutdanningsutvalg (SEU) og operatøransvar på feltet på vegne av arbeidsgiver. I tillegg skal forholdet mellom dem som anskaffer og/eller finansierer, og de som tilbyr kurs for prestene, underlegges regelverk for anskaffelser i det offentlige.

Omleggingen innebærer at BM nå vil få et overordnet ansvar for utvikling og oppfølging av området. Dette innebærer konkret å fastsette kompetanseplaner, administrere kompetansekartet, samt sørge for det sentrale kurstilbudet. Mens utarbeiding av og høring på ny kompetanseplan vil kreve en viss tid, vil vi være avhengige av en relativt rask avklaring på noen av rammene for kommende års kursvirksomhet om vi ønsker en kontinuitet i det sentrale kurstilbudet.

Endringene kan få relativt store konsekvenser for EVU-arbeidet, med tilhørende veivalg, muligheter og risikofaktorer. BM har muligheten til å utnytte mulighetsrommet til å videreutvikle satsingen i lys av overordnede mål og av en kunnskap om de punktene som ikke har fungert optimalt. Departementets forutsetning i endringen er at denne ikke skal føre til redusert nivå på EVU-arbeidet, og det er en enighet med arbeidstakerorganisasjonen om å foreta en evaluering av endringene etter en viss tid. Biskopenes styrkede rolle må ses som en milepæl i utviklingen av EVU for prester. Dette gir anledning til å trekke noen historiske linjer og forsøke å gi et overblikk over på status på området.

At biskopene i sterkere grad får en rolle i utformingen av EVU-feltet vil gi vesentlig tyngde til arbeidsgivers ansvar. Dette kan fungere forpliktende for arbeidet med utvikling av avtaler om kurstilbud på den ene siden, og for oppslutningen blant prestene på den andre. Aktuelle typer av vedtak for BM vil være:

- Fastsette nasjonal kompetanseplan for prester
- Gi BM/AU ansvar for å spesifisere premisser for avtaleinngåelser om kompetansetilbud
- Godkjenne fremlagte, eventuelt årlige planer for sentrale EVU-tiltak

BM-18/13 Vedtak:

1. Et utkast til nasjonal kompetanseutviklingsplan for prester legges frem i neste møte på bakgrunn av de innspill som fremkom i møtet.
2. AU sørger for at kompetanseutviklingstilbud er tilgjengelig for oppstart fra våren 2015.
3. På bakgrunn av samtalen og nasjonal kompetanseplan utarbeider sekretariatet videre premisser for en rammeavtale for treårsperioden 2015-2018. Det forutsettes at kursplanen regelmessig behandles i Bispemøtet.

BM 19/13 Prostetjenesten

I 2004 ble det fastsatt nye bestemmelser for prestedtjenesten i Den norske kirke. En ny tjenesteordning for proster ble vedtatt og det ble gjort endringer i tjenesteordningen for menighetsprester. Prostereformen innebar en ny organisering av tjenesten med færre og større tjenstedistrikter. Prostiet ble valgt som tjenstedistrikt. De nye bestemmelsene for prestedtjenesten er derfor senere blitt kalt prostereformen.

Målet med prostereformen var å gi bedre arbeidsvilkår for den enkelte prest, å legge til rette for jevnere fordeling av tjenestene mellom prestene, bedre ledelse gjennom en styrking av prostens rolle som leder og større grad av kollegasamarbeid.

Etter innføring av prostereformen i 2004 er ”den nye prosten” blitt implementert og konsolidert. Dette innebærer at prostetjenesten i sterkere og tydeligere grad enn tidligere er gjort til en lederfunksjon i den lokale kirken. Prosten er biskopens nærmeste medarbeider i linjen, leder prestedtjenesten i prostiet og utøver arbeidsgivers styringsrett.

Siden utgangen av 2008 har prostereformen blitt gjennomført i alle bispedømmer. Det gjenstår likevel fortsatt utfordringer med å ta i bruk de muligheter som reformen åpner for. I 2012 igangsatte Diakonhjemmet Høgskole, i samarbeid med Stiftelsen Kirkeforskning, evalueringen av prostereformen. Evalueringen ble fremlagt i februar 2013.

Evalueringen var utgangspunkt for en ny samtale om prostetjenesten i Bispemøtet. En slik samtale vil bidra til en videre utvikling av prostetjenesten og gi en avklaring av hvilke aspekter som er viktige for utviklingen av prostetjenesten nå.

Bispemøtet har ved flere anledninger drøftet ulike sider ved prostetjenesten. I sak BM 32/09 ble det konkretisert en rekke punkter som systematisk skulle bearbeides i kommende møter. Av disse har følgende punkter så langt blitt tematisert:

- Biskopens ledelse av prestene gjennom prostene, sak BM 8/10
- Prosten og bispedømmekontoret, sak BM 32/10
- Prostemøtet, sak BM 10/11
- Prosten og fellesrådet, sak BM 30/11

Et sentralt anliggende ved prostereformen har vært å styrke prosten som leder, det vil si de ledelsesfunksjoner som er en del av de oppgaver og forventninger som former posisjonen som prost. Som en del av prostereformen ble det således utviklet ulike kurs og opplæringsprogram, jf. programmet UPP (utviklingsprogram for proster).

Det har tidligere vært arrangert nasjonale prostekonferanser (1998, 2003 og 2008). Målet med konferansene har vært å drøfte viktige punkter ved utviklingen av prostetjenesten, samt bidra til informasjonsutveksling og erfaringsdeling.

BM-19/13 Vedtak:

Bispemøtet har drøftet prostetjenesten i vår kirke, slik situasjonen nå er etter implementering og konsolidering av prostereformen av 2004. Bispemøtet vil understreke hvor viktig prosten er som leder i kirken, både i prostiet og som støtte for biskopen. Erfaringen med prostereformen viser at det er nødvendig at Bispemøtet arbeider videre med:

- de forskjellige utfordringer knyttet til reformen i henholdsvis grisgrendt/tettbebygde strøk
- formene for og omfanget av prostens menighetstjeneste

Med tanke på nødvendig kompetanseutvikling for proster går Bispemøtet inn for at det blir lagt til rette for relevant kompetanseutvikling i etterkant av ansettelse. Bispemøtet mener at prosten bør ha kompetanse innenfor:

- åndelig ledelse
- personalledelse
- administrativ/organisatorisk ledelse
- endringsledelse
- strategisk ledelse
- ekkesiologi

Bispemøtet går inn for at det avholdes nasjonal prostekonferanse i 2015, der Bispemøtet er sentralt i utformingen av innholdet. Regionale prostekonferanser etter VTP-regioner bør overveies i tillegg.

BM 20/13 Høring - tjenestebolig- og bopliktordningen for prestene

Fornyings-, administrasjons og kirkedepartementet sendte 21. mai 2013 et notat om bopliktordningen for prester på høring. Bispemøtet er blant høringsinstansene. Departementet foreslår å avvikle dagens generelle tjenestebolig- og bopliktordning, med unntak for de kirke- og kulturhistoriske mest verdifulle presteboligene under Opplysningsvesenets fond. Vedlagt følger et forslag til hørings svar.

Høringsfristen er satt til 15. oktober 2013. Departementet ber høringsinstansene sende kopi av uttalelsen til Kirkerådet, som har fått egen høringsfrist satt til 10. desember 2013.

BM-20/13 Vedtak:**Høringsvar fra Bispemøtet i Den norske kirke**

Bispemøtet takker for invitasjonen til å kommentere det foreliggende høringsnotatet om tjenesteboligordningen for prester fra Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet (FAD). Bispemøtet er glad for at bopliktordningen gjøres til gjenstand for en bred debatt. Det er delte erfaringer om ordningen i kirken og samfunnet. Behovet for en ny gjennomgang er stor.

Departementet ber høringsinstansene om å kommentere følgende spørsmål og aspekter vedrørende tjenesteboligordningen:

- 1) Bør dagens tjenesteboligordning videreføres eller ikke?
- 2) I høringsnotatet er skissert to mellomløsninger. Høringsinstansene bes om å vurdere disse løsningene.
- 3) FAD foreslår å avvikle tjenesteboligordningen med unntak for de kulturhistoriske mest verdifulle presteboligene under Opplysningsvesenets fond. Høringsinstansene bes om å vurdere dette unntaket fra hovedregelen.
- 4) I høringsnotatet er skissert noen forutsetninger som bør legges til grunn ved avvikling av boligordningen. Høringsinstansene bes om å kommentere disse.

Bispemøtet har i det følgende valgt å strukturere sin uttalelse etter departementets hovedspørsmål.

1) Bør bopliktordningen videreføres eller avvikles?

Bopliktordningen for prester har en lang tradisjon i Norge. Fram til 1955 fungerte prestegården som en del av lønnen til prestene, og prestegård med prestebolig tilhørte embetet. På begynnelsen av 1950-tallet ble prestene overført til statens lønnsregulativ og boligen inngikk fra da av ikke lenger i prestenes lønnsgrunnlag. Selve bopliktordningen ble likevel ikke avvirket; den ble videreført som en del av prestenes normale ansettelsesvilkår. Slik er det fortsatt, jf. § 19 i tjenesteordning for menighetsprester.

De senere år har bopliktordningen vært gjenstand for bred diskusjon, både internt i fagforeningene og blant prestene. Saken ble sist behandlet under Presteforeningens generalforsamling i 2012. Generalforsamlingen fattet vedtak om å opprettholde tjenesteboligordningen, forutsatt at den ble gjenstand for en omfattende omlegging, forbedring og nedskalering. Begrunnelsen for vedtaket var at ordningen mange steder i landet ble hevdet å virke de-rekrutterende. Generalforsamlingen konkluderte med at boplikten i slike tilfeller burde avvikles. De stedene hvor ordningen derimot syntes å fungere rekrutterende, burde tjenesteboligene beholdes. Generalforsamlingen foreslo med dette å endre dagens ordning i retning av mer fleksibilitet og valgfrihet. Kirkens behov skulle avgjør hvor boplikten burde opprettholdes.

Tradisjonelt har fire hovedargumenter blitt brukt for å forsvare tjenesteboligordningen:

- 1) Boligen skaper nærhet mellom prest og menigheten
- 2) Prestekontoret fungerer som et offentlig kontor

- 3) Boligordningen gjør skifte av stilling letter og skaper større mobilitet for prestene
- 4) Tilbud om tjenestebolig bidrar til rekruttering til prestatjeneste i hele landet.

Vedtaket fra Presteforeningens generalforsamling viet liten oppmerksomhet til de tre første argumentene. Riktignok ble det argumentert for at nærheten mellom prest og menighet er et viktig hensyn, men bopliktordningens relevans som sådan ble forsvart først og fremst ut fra hensynet til rekruttering.

I det foreliggende høringsnotatet fremgår det at departementet ikke støtter Presteforeningens argumentasjon og konklusjoner. Det er departementets syn at ingen av argumentene ovenfor er aktuelle, heller ikke rekrutteringsargumentet. FAD forslår av den grunn å avvikle dagens generelle bopliktordning. Dette betyr imidlertid ikke at alle tjenesteboliger fristilles. Departementet legger til grunn at det fortsatt bør være boplikt i de kirke- og kulturhistoriske mest verdifulle fondsboligene. Disse boligene har stor kultur – og kirkehistorisk verdi. Etter FADs skjønn bevares disse boligene best som levende kulturuttrykk dersom de fortsatt brukes til det formålet de i sin tid ble bygget for, nemlig som presteboliger. FADs begrunnelse for fortsatt å bevare enkelte tjenesteboliger er dermed ganske annerledes enn Presteforeningens. Der FAD argumenterer ut fra hensyn knyttet til vern av kulturhistoriske bygg, argumenterer presteforeningen ut fra hensyn knyttet til rekruttering og arbeidsvilkår.

Bispemøtet er enig med departementet i at argumentet knyttet til presteboligens funksjon som offentlig kontor (argument 2) ikke lenger er aktuelt. Bispemøtet vil imidlertid understreke at argumentet som angår menighetsnærhet (argument 1) fortsatt har relevans i dag. Lokal tilhørighet er en sentral kvalitet ved prestens arbeid og er knyttet til den avgjørende innsikten i luthersk teologi om at den lokale menigheten er den primære enheten i kirken. Det synes også rimelig å anta at en ordning med tjenesteboliger vil bidra til økt mobilitet i presteskaper (argument 3).

Etter Bispemøtets skjønn er det imidlertid hensynet til rekruttering som er den viktigste grunnen for at bopliktordningen bør opprettholdes, om enn i redusert omfang. Her spiller flere faktorer inn.

For det første: Bopliktordningen handler først og fremst om hvorvidt vi fortsatt ønsker å ha en landsdekkende folkekirke eller ikke. Mange bispedømmer er avhengige av bopliktordningen for å kunne rekruttere prester til stillinger. Avvikles boplikten, mister disse sitt viktigste rekrutteringstiltak. Grunnen er at en rekke prestestillinger er plassert i områder med dårlig fungerende boligmarked. Det vil være svært vanskelig, om ikke umulig, å rekruttere prester til slike stillinger dersom bopliktordningen blir avvirket i sin helhet. Dette gjør det nødvendig å fortsatt stille tjenesteboliger til disposisjon.

For det andre: Også i områder med stort press i boligmarkedet veier hensynet til rekruttering tungt. Prisnivået er her så høyt at det for mange vil være umulig å investere i egen bolig. I slike tilfeller kan det fungere de-rekrutterende å avskaffe tjenesteboligordningen.

For det tredje: En undersøkelse gjort av en arbeidsgruppe nedsatt av Presteforeningen viser at et stort flertall av prestene ønsker å beholde boligordningen i tilknytning til utkantstrøk og pressområder/storbyer. Etter Bispemøtets oppfatning bør et slikt ønske tillegges stor vekt.

På denne bakgrunn vil Bispemøtet foreslå en omlegging av tjenesteboligordningen. Forslaget innebærer å videreføre bopliktordningen, men i mindre omfang enn i dag og ut fra hensyn knyttet til rekruttering, nærhet til menigheten og arbeidsvilkår.

2) To mellomløsninger

Departementet skisserer to mellomløsninger til bopliktordningen og ber høringsinstansene kommentere disse.

Den ene løsningen innebærer at tjenesteboligordningen ut fra kirkelige hensyn skaleres vesentlig ned, men at den opprettholdes for et fortsatt betydelig antall stillinger. Det er denne løsningen Presteforeningen foreslår som et framtidig alternativ. Departementet fra sin side støtter ikke forslaget. Alternativet har mange positive sider, men er ikke bærekraftig på sikt og svarer ikke på utfordringene som preger dagens ordning.

Den andre løsningen innebærer at bispedømmerådene og biskopen gis utvidet myndighet til å bestemme om det til en prestestilling skal være tjenestebolig med boplikt eller ikke. En slik løsning vil styrke biskopen og bispedømmerådene som ledere av prestetjenesten, samt bidra til at boligordningen tilpasses og utvikles i tråd med lokale behov og hensyn. Etter departementets syn har løsningen en prinsipielt riktig innretning. Departementet støtter likevel ikke ordningen fordi den vil være praktisk vanskelig å gjennomføre. Departementets konklusjon er etter dette at boligordningen avvikes med unntaket av de boliger som innehar en spesiell kultur- og kirkehistorisk interesse og verdi.

Bispemøtet vurderer de to ovenfor nevnte løsningsmodellene annerledes enn departementet.

Bispemøtet mener at departementets innvendinger mot de to løsningsmodellene ikke er tungtveiende nok når det gjelder å avvike bopliktordningen i sin helhet. Til begge modellene er departementets begrunnelser først og fremst knyttet til praktiske hensyn, ikke kirkens behov. Dette er etter Bispemøtets skjønn ikke et tilstrekkelig grunnlag for å oppheve tjenesteboligordningen. Bispemøtet mener at de praktiske vanskelighetene knyttet til boplikten bør kunne la seg løse dersom en finner at den fortsatt har aktualitet og relevans. Kirkens behov må her veie tyngre enn praktiske hensyn. Når departementet for eksempel mener at løsningsmodell 1 ikke lar seg støtte fordi den ikke svarer på de utfordringer dagens ordning krever med henhold til utbedringer av fondets boliger, mener Bispemøtet at dette først og fremst er en praktisk utfordring og ikke et argument som danner grunnlag for å avvike en ordning som fortsatt tjener kirken.

Når det gjelder spørsmålet om en for en framtidig boligordning bør velge løsningsmodell 1 eller løsningsmodell 2, vil Bispemøtet i først omgang understreke at det ikke behøver å være en motsetning mellom de to løsningene. Presteforeningens forslag om å nedskalere boligordningen (løsningsmodell 1) kan slås sammen med løsningen om en utvidet myndighet til bispedømmerådene (løsningsmodell 2). Både løsningsmodell 1 og løsningsmodell 2 innebærer at en overordnet instans gis myndighet til å vedta hvor tjenesteboligene skal beholdes. Det er naturlig at denne instansen er biskopen og bispedømmerådet. Dette reiser imidlertid spørsmålet om bispedømmerådene har den nødvendige kompetanse. Departementet mener her at bispedømmerådene ikke kan overta det finansielle ansvaret for tjenesteboligordningen så lenge det er fondet som bekoster den. Bispemøtet mener imidlertid at denne praktiske

utfordringen knyttet til de finansielle ordninger bør kunne la seg løse dersom en finner at bopliktordningen i framtiden er tjent med å være styrt fra bispedømmenivå.

Hovedpoenget i denne sammenhengen må uansett være at bopliktordningen blir vurdert ut fra hensyn knyttet til kirkens behov. Bispemøtet mener at kirken fortsatt er tjent med å opprettholde tjenesteboligordningen i en revidert form og mener at de praktiske utfordringer knyttet til dette må kunne la seg løse.

3) FADs forslag: Avvikling av boplikt – unntaket fra hovedregelen

Som nevnt foreslår FAD å avvikle den generelle boplikten for prester av praktiske og økonomiske årsaker. FAD foreslår imidlertid å beholde boplikten for de kirke- og kulturhistoriske mest verdifulle fondsboligene. Disse bevares best som levende kulturuttrykk dersom de fortsatt brukes som presteboliger. FAD ber høringsinstansene om å kommentere dette unntaket fra hovedregelen.

Bispemøtet er enig med departementet i at en del av de viktigste kirke- og kulturhistoriske mest verdifulle fondsboligene best ivaretas ved at de er i bruk som presteboliger. En del av disse boligene har lang tradisjon som presteboliger, de formidler kirkens og prestegårdens historie på stedet og synliggjør bindingen mellom kirken og folk. Bispemøtet mener derfor at de kulturhistoriske viktigste presteboligene må holdes i kirkelig eie.

Bispemøtet vil på denne bakgrunn likevel ikke støtte departementets forslag om å opprettholde boplikten *kun* av hensyn til bevaring av kulturhistoriske bygninger. Det må først og fremst være kirkens behov som avgjør om tjenesteboligordningen som sådan skal videreføres eller ikke. Slik situasjonen er i dag i mange av landets bispedømmer, er det Bispemøtets oppfatning at det fortsatt er behov for en bopliktordning. Som nevnt har dette først og fremst å gjøre med hensyn knyttet til rekruttering og arbeidsvilkår. Kulturhistoriske hensyn kan ikke alene danne grunnlag for en framtidig tjenesteboligordning. Bispemøtet ønsker derfor ikke at bopliktordningen avvikles i sin helhet, men at den videreføres i revidert form.

I forlengelsen av dette mener Bispemøtet at de forutsetninger departementet legger til grunn for å avvikle bopliktordningen ikke i tilstrekkelig grad vil tjene kirkens beste. Departementet foreslår å erstatte boplikten med en ordning hvor det gis tilbud om å leie tjenestebolig etter gjeldende leiemarked. Dette vil i de aller fleste tilfeller innebære at dagens husleie vil bli betydelig høyere, særlig i pressområdene og storbyene. Etter Bispemøtets oppfatning vil en slik ordning skape rekrutteringsproblemer. Bispemøtet støtter derfor ikke forslaget. En leieordning kan vanskelig erstatte bopliktordningen og vil etter Bispemøtets skjønn ikke ivareta kirkens interesser.

4) Eierskap av Opplysningsvesenets fond

Bispemøtet ønsker avslutningsvis å kommentere forhold knyttet til begrunnelsen for opplysningsvesenets fond. Forholdet blir aktuelt i forbindelse med drøftingen av tjenesteboligordningen.

Begrunnelsen for OVF er hjemlet i GL paragraf 106:

"Saavel Kjøbesummer som Indtægter af det Geistligheden beneficerede Gods skal blot anvendes til Geistlighedens Bedste og Oplysningens Fremme. Milde Stiftelsers Eiendomme skulle blot anvendes til disses Gavn."

Grunnloven bestemmer og hegner om OVFs formål. Dette ble senest bekreftet av Høyesteretts dom av 12. mai 2010. Konsekvensene for OVF ved en opphevelse av boplikten for prester er ikke utredet, ei heller hvor vidt en slik opphevelse faktisk innebærer en Grunnlovsendring.

I dag tilsvares utgiftene til tjenesteboligordningen 73 pst. av fondets bidrag til Den norske kirke. Dersom tjenesteboligordningen avvikles, reiser det spørsmål om hvordan fondets formål i framtiden skal beskrives, og vil slik kunne bidra til å fornye en diskusjon om eierskap til fondet.

5) Konklusjon

Bispemøtet er glad for høringsnotatet fra departementet og hilser en ny debatt om tjenesteboligordningen velkommen. Bispemøtet er enig med departementet i at enkelte av argumentene som tradisjonelt har begrunnet boplikten ikke lenger er like aktuelle, men Bispemøtet er (mot én stemme) uenig i at boplikten av den grunn bør avvikles. Bispemøtet mener at boplikten bør videreføres i redusert omfang av hensyn til rekruttering og prestens nærhet til lokalmiljøet. Det er kirkens interesser og behov som må danne grunnlag for en framtidig tjenesteboligordning. Bispemøtet støtter derfor ikke departementets forslag om å opprettholde boplikten *kun* av hensyn til bevaring av kulturhistoriske bygninger, men vil samtidig understreke at de kulturhistoriske viktigste presteboligene fortsatt bør holdes i kirkelig eie. Dersom boplikten imidlertid skulle bli avviklet, vil Bispemøtet understreke at de økonomiske konsekvensene for bispedømmene ikke er utredet.

BM 21/13 Avtale mellom Den norske kirke og teologiske fakulteter

Bispemøtet og Kirkerådet har jevnlig møter med representanter fra de tre teologiske fakulteter som har rett til å utdele cand. theol.-graden. Disse fakultetene har en særlig sterk relasjon til Den norske kirke, både gjennom gradstildelingen og profesjonsstudiene rettet mot prestetjeneste, men også formelt og strukturelt ved at de er representert på Kirkemøtet og avgir stemme ved bispevalg etter nærmere retningslinjer.

Fra fakultetenes side er det uttrykt et behov for en avtale mellom kirken og lærestedene. Utkast til en slik avtale er utarbeidet av Kirkerådet og drøftet i de nevnte kontaktmøter. Utkastet skal drøftes videre på et nytt møte som er berammet 12. november 2013.

Hensikten med en slik avtale er både å synliggjøre den viktige relasjonen som foreligger, men også si noe om kirkens forventning til teologistudiets innhold og oppbygning, samt lærestedenes forventninger til kirken.

BM-21/13 Vedtak:

Bispemøtet har drøftet et forslag til avtale mellom Den norske kirke og teologiske fakulteter. Bispemøtet vil uttrykke glede over at en slik avtale kan komme i stand, og

mener den vil være et viktig uttrykk for kirkens forventning til lærestedene og lærestedenes forventning til kirken. Det er viktig at kirken får teologer med kunnskap og holdninger som gjør dem egnet til prestedtjeneste, samtidig som fakultetene driver sin forskning og undervisning på et fritt og selvstendig grunnlag.

Til det foreliggende utkast vil Bispemøtet bemerke at det bør fremgå at studieprogrammer skal godkjennes også i henhold til de krav som *vigslingsliturgien* uttrykker, jf avtalens pkt 5.

Bispemøtet gir arbeidsutvalget fullmakt til å godkjenne den endelige avtalen.

BM 22/13 Tilsyn med Feltprestkorpset

Det vises til brev fra Feltprosten av 27.6.2013. Bispemøtet anmodes om å arbeide videre med hvordan kirkelig tilsyn for feltprester tilhørende Den norske kirke (Dnk) skal ivaretas som en konsekvens av endringene i Grl § 16.

Gjeldende tilsynsordning er at Feltprestkorpset (FPK) står under overtilsyn av Oslo biskop. Feltprosten understreker i ovennevnte brev at det ved grunnlovsendringene av 21. mai 2012 ikke lenger kan være slik at FPK står under overtilsyn av ett bispedømme. Feltprosten har på dette grunnlaget fremmet forslag til ny kgl. res. med forskrift for FPK.

I forlengelsen av dette ønsker Feltprosten en ny utredning av spørsmålet knyttet til tilsyn for feltprester fra Den norske kirke. Feltprosten skisserer fire ulike modeller til en ny organisering av det kirkelige tilsyn og ber Bispemøtet vurdere disse.

Feltprostens brev danner grunnlag for en ny drøfting i Bispemøtet om tros- og livssynsbetjeningen i Forsvaret generelt og tilsynsordninger for feltprestene fra Den norske kirke spesielt.

BM-22/13 Vedtak:

Bispemøtet har drøftet henvendelsen fra Feltprosten vedrørende fremtidig organisering av det biskoppelige tilsyn med feltprester tilhørende Den norske kirke.

Bispemøtet er glad for Feltprostens initiativ, og ser viktigheten av å etablere gode ordninger for kirkelig tilsyn med feltprester som hører til Den norske kirke når Feltprestkorpsets identitet og organisering endres som følge av endringer i Grunnloven § 16.

Bispemøtet finner de fremlagte utredninger og drøftinger nyttige, og vil anbefale at videre utredning med sikte på etablering av ny tilsynsordning tar utgangspunkt i modell D. Bispemøtet ser frem til en dialog med Feltprosten om dette.

BM 23/13 Bruk av korkåpe for proster

Bispemøtet har fra tid til annen drøftet hvorvidt prostene kan bære korkåpe når de fungerer som biskop ved ferie, permisjon, sykemelding eller vakanse, eller – for domprostenes del – gjør bispetjeneste etter nærmere delegasjon, jf TOB § 14 annet ledd. Fra domprostene er det meldt inn at dette oppleves uklart.

Saken handler om å finne den rette balanse mellom den personale og den funksjonale side ved bispeembetet. Denne balansen kommer også til uttrykk også gjennom bispeembetets «insignier». Bispekors og fiolett tjenesteskjorte er personlige tegn, forbeholdt den vigslede biskop. Spørsmålet er om det samme gjelder korkåpen, eller om den snarere bør knyttes til den funksjonale siden ved bispeembetet, nærmere bestemt den gudstjenestelige, som også fungerende biskop kan forestå, f. eks. ved vigsling av diakon, kateket og kantor, og ved visitaser og kirkejubileer.

BM-23/13 Vedtak:

Biskopene har drøftet spørsmålet om prosters bruk av korkåpe når de fungerer som biskop eller gjør bispetjeneste. Biskopene tar som utgangspunkt at dette er et spørsmål om kirkelig orden, ikke om teologi eller embetsforståelse. Det er et viktig hensyn å fastsette en felles praksis på dette feltet i alle bispedømmer.

Etter en samlet vurdering legger biskopene til grunn at proster som fungerer som biskop bruker korkåpe i situasjoner hvor det vil være naturlig.

BM 24/13 Sted for vigsel

Sted for kirkelig vigsel er regulert av vigselsliturgiens rubrikker, hvor det i pkt 3 heter at ”handlingen finner sted i kirken eller et annet gudstjenestested som etter biskopens avgjørelse kan brukes til vigsel.”

Biskopene delte erfaringer om praksis.

BM-24/13 Vedtak:

Biskopene forstår pkt 3 i vigselsliturgiens rubrikker slik at vielse kan finne sted utenfor kirkerommet på steder som er egnet til å feire gudstjeneste, og som biskopen godkjenner etter anbefaling fra sokneprest og prost.

BM 25/13 Liturgisaker fra Kirkerådet

Kirkerådet har behandlet flere liturgisaker som etter regler for behandling av liturgisaker skal forelegges Bispemøtet. Sakene det gjelder er følgende:

KR 41/13 Regelverk for skråstola

KR 42/13 Dagens bønn (kollektbønn)

KR 43/13 Bibelsk salmerekke (til hver kirkeårsdag, tidligere kalt Poetisk tekstrekke)

Til behandling i Bispemøtet forelå saksfremlegg for de aktuelle sakene utarbeidet av Kirkerådets sekretariat for behandling i Kirkerådets møte 26.-27. september 2013.

BM-25/13 Vedtak:

1. Bispemøtet har behandlet forslag om endringer i retningslinjer for liturgiske klær som innebærer regler for skråstola for diakoner, jf sak KR 41/13.

Etter det som foreligger har Bispemøtet ingen læremessige merknader til det fremlagte forslag.

2. I forståelse med Kirkerådet utsettes behandlingen av sak KR 42/13 og sak KR 43/13 til neste møte.

BM 26/13 Endring i statuttene for Dronning Mauds Minne Høgskolen

Dronning Mauds Minne Høgskolen (DMMH) har henvendt seg til Bispemøtet med anmodning om at Bispemøtet slutter seg til et forslag om endringer i statuttene for høgskolen. Endringene innebærer at det er Kirkerådet, og ikke Bispemøtet, som er den kirkelige instans som godkjenner endringer i statuttene og er høringsinstans dersom det skulle komme forslag om nedleggelse. I tillegg er det foreslått at Kirkerådet skal oppnevne representant til styret.

Endringsforslaget er fremmet av Nidaros biskop i samråd med Kirkerådet.

Omtalen av Bispemøtet i DMMHs statutter reflekterer primært at skolen har en kirkelig forankring. I den tid dette ble fastsatt var Bispemøtet det eneste nasjonale, kirkelige organ. I dag er situasjonen en annen. Den type oppgaver Bispemøtet er tillagt i statuttene, følger ikke mer naturlig ut fra biskopenes gjøremål og ansvar enn ut fra Kirkerådets, snarere tvert om. Endring av kirkelig forankring fra Bispemøtet til Kirkerådet synes derfor som en saklig og rimelig utvikling i forholdet mellom DMMH og Den norske kirke.

Saken er behandlet i arbeidsutvalget, jf sak BM/AU XX/13. Arbeidsutvalget innstiller på at anmodningen imøtekommes.

BM-26/13 Vedtak:

Bispemøtet har drøftet henvendelsen fra Dronning Mauds Minne Høgskolen vedrørende endringer i statuttene for stiftelsen. Bispemøtet verdsetter den sterke og tydelige kirkelige forankring som Høgskolen har, og er glad for at dette vil videreføres. Bispemøtet har ingen merknader til at statuttene endres slik at Kirkerådet erstatter Bispemøtets rolle.

BM 27/13 Kontaktmøter

1. Møte med domprostene

Det er tradisjon for at domprostene møter i Bispemøtet hvert annet år for å drøfte enkelte saker. Møtet er forberedt ved at generalsekretæren har hatt møte med representanter for domprostene 25. april 2013. På møtet ble ulike saker drøftet, bla bruk av korkåpe, kompetanseutvikling, avlønning, domkirkens særlige profil m.v. På bakgrunn av den foreliggende evalueringen av prostereformen var det enighet om å løfte frem prostetjenestens videre utvikling som tema for samtale.

2. Møte med domkantorene

Representanter for domkantorene hadde 21. november 2012 en samtale med preses og generalsekretær vedrørende domkantorenes situasjon og domkirkens bruk. Det var enighet om å lage en samtale mellom biskopene og domkantorene om domkirkens gudstjenestelige, musikalske og kulturelle profil.

Opplegg for kontaktmøtene:

12.00	Felles lunsj – biskoper, domproster og domkantorer
13.00	Felles samtale – biskoper, domproster og domkantorer
Tema: Hva vil biskopen med domkirken? Domkirken som gudstjenestelig og kulturell arena.
Kort innledning ved: -domkantor Tore Erik Mohn, Borg-domprost Ragnhild Jepsen, Nidaros-biskop Erling Pettersen, Stavanger
14.30	Pause
14.45	Samtale mellom biskoper og domproster
Tema: Videre utvikling av prostetjenesten – hvor går veien, og hvorfor?
Kort innledning ved: -domprost Jan-Otto Myrset, Bjørgvin-biskop Laila Riksaasen Dahl, Tunsberg
16.00	Slutt

BM-27/13 Vedtak:

Samtalene ble tatt til etterretning.

**BM 28/13 Klimauttalelse - Vis ansvar for jorden og verdens
fattige**

**Vis ansvar for jorden og verdens fattige:
En oppfordring til den nye regjeringen fra biskopene i Den norske kirke**

Klimatrusselen er vår tids største utfordring og krever handling. Den femte hovedrapporten fra FNs klimapanel bekrefter alvoret i situasjonen. Rapporten fastslår at det er 95 prosent sannsynlig at klimaendringene er menneskeskapte. Den norske kirke har i flere uttalelser utfordret norske myndigheter til en aktiv klimapolitikk. Norge har et særlig ansvar som en stor olje- og gassprodusent.

Bispemøtet er glad for at regjeringen i sitt verdigrunnlag understreker at den ”bygger sin politikk på forvalteransvaret og føre-var-prinsippet. Den kloden vi skal overlate til våre barn skal være i minst like god stand som vi overtok den fra våre forfedre. Utbyggingen av fornybar energi må økes. Regjeringen vil føre en offensiv klimapolitikk og forsterke klimaforliket”.

Som biskoper i Den norske kirke er vi opptatt av å verne vår jord. Den er vårt hjem; vakker og rik på ressurser, men sårbar. Gud vår skaper har gitt oss en jord å dele. Vi er kalt til å forvalte det vi har fått, ikke til å forbruke, ødelegge og skape skjeve fordelinger mellom mennesker.

I fellesskap må vi arbeide for en mer bærekraftig utvikling. Omsorgen for de fattige og sårbare er vårt viktigste anliggende. Overforbruket vi i dag har, øker forskjellene mellom rike og fattige i verden og bidrar til klimakrisen.

Dette handler ikke bare om miljøspørsmål. Klimatrusselen bærer også med seg dype eksistensielle utfordringer. De fattigste er hardest rammet. Dette handler om respekten for alle menneskers verd og livsgrunnlag, og om en rettferdig fordeling av jordens ressurser.

Situasjonen er utfordrende, men med god vilje er det mulig å søke gode og dristige løsninger. Det haster, det koster, det nytter.

BM 29/13 Uttalelse om søndagsåpne butikker

Den norske kirkes biskoper konstaterer at den nye regjeringen i sin politiske plattform har et punkt om å "tillate butikker å holde åpent på søndager" (Kap 5 om økonomi og næringsliv; avsnittet om "forenkling").

En utvidet ordning med søndagsåpne butikker gjør at vi vil miste søndagen som en annerledes og vernet dag i vårt samfunn. Dette vil være uheldig ut fra et allment,

samfunnsmessig synspunkt. Rytmen med en annerledes ukedag og helg til fritid, rekreasjon og fornyelse, trues. Dette vil ytterligere øke stress og fokus på forbruk. Med de liberale ordninger som i dag er for butikkens åpningstid, framstår ikke ytterligere liberalisering som nødvendig. I tillegg vil dette medføre ekstrabelastninger med økt andel av ubekvem arbeidstid for ansatte i varehandelen.

Vi vil også understreke at søndagen i vår kristne kulturkrets på en spesiell måte har vært den samlende ukentlige fridagen. Vi har feiret helg med utgangspunkt i denne dagens kirkelige betydning. Bruken av og lovverket rundt denne ukentlige helgedagen, har gjennomgått betydelige endringer. En ny ordningen med søndagsåpne butikker, vil medføre en ytterligere svekkelse av dagen som hviledag og helligdag i vår kristne tradisjon.

Biskopene mener derfor at forslaget om en utvidet ordning med søndagsåpne butikker er uheldig og ber regjeringen ikke fremme forslag om dette.